

Миленкова Р.В
Черкашина К.
Українська академія банківської справи

ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТІВ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ УКРАЇНИ

Сучасний стан економіки характеризується значними змінами у фінансово-економічній сфері, які зумовлені багатьма факторами, основними з яких є : глобалізація, інтеграція фінансових ринків, технологічні перетворення, лібералізація засобів регулювання, зростання конкуренції, поява нових ризиків та інше. Такі зміни, на наш погляд, потребують нових підходів до вирішення економічних завдань та нового змісту та методів у підготовці сучасних фахівців банківської сфери.

Мета дослідження полягає у виокремленні нових факторів впливу на українську економіку та формулюванні нових підходів до підготовки працівників банківської сфери з урахуванням інтеграційних перетворень України.

Актуальність даного дослідження зумовлена об'єктивною потребою у розвитку української банківської справи та досягнення нею рівня світової конкурентоспроможності.

Одним з факторів зміни сучасного фінансово-економічного середовища виступає інтеграція економічна, форма інтернаціоналізації господарського життя, що виникла після 2-ої світової війни, об'єктивний процес переплетення національних господарств і проведення узгодженої міждержавної економічної політики. Вона включає розвиток виробничої і науково-технічної кооперації, торговельно-економічних і валютно-фінансових зв'язків, створення різних міждержавних об'єднань політичного і економічного характеру, регіональних економічних угруповань зон вільної торгівлі, митних союзів, економічних і валютних союзів і ін. Між учасниками

інтеграції здійснюється глибший розподіл праці, ведеться інтенсивний обмін товарами, послугами, капіталами, робочою силою.

Економічна інтеграція - це процес зближення і взаємопереплетіння економік декількох країн з однорідними соціально-економічними системами, націлений на створення єдиного господарського організму.

Основними ознаками інтеграції є:

- 1) взаємопроникнення і переплетення національних виробничих процесів;
- 2) на цій основі відбуваються глибокі структурні зміни в економіці країн-учасниць;
- 3) виникає необхідність у регулюванні інтеграційних процесів, що призводить до виникнення міждержавних (наднаціональних або наддержавних) структур (інституційні структури).

Основними умовами інтеграції є:

- 1) розвинена інфраструктура;
- 2) наявність політичних рішень уряду (створення умов для інтеграції - політична і економічна база).

Нині виділяють такі рівні інтеграції:

- 1) макроекономічний (державний рівень);
- 2) мікроекономічний (міжфірмовий – ТНК, ТНБ).

Таким чином, можна зробити висновок, що повна інтеграція стосується усіх ланок суспільного життя, тому зміни відбуваються і на фінансових ринках. Одним з основних суб'єктів фінансового сектору є банківські установи, діяльність яких виходить далеко за межі надання суто банківських послуг, вони стають професійними операторами фінансового ринку.

Важливою ознакою сучасного світового фінансового ринку є створення принципово нових ринкових механізмів перерозподілу і відтворення капіталу, що виявляється в появі нових складних інструментів,

посиленні регіональної диверсифікації позичальників, розширенні географії інвесторів і позичальників, появі нових можливостей для інвестиційного фінансування. Як виділяють економісти, світова банківська система має зараз чотиришарову структуру. Самий верхній рівень представлений невеликою групою наднаціональних банків і фінансових організацій, що працюють під егідою ООН і інших міжнародних організацій. Їх цілі - регулювання фінансових ринків і фінансове забезпечення політики ООН, інших міжнародних організацій. На другому рівні розташовуються центральні банки, які в більшості країн контролюють діяльність національних комерційних банків. Третій рівень представлений глобальними транснаціональними банками (ТНБ), кожний з яких має систему дочірніх комерційних банків. Значна частина капіталу ТНБ виведена з-під юрисдикції ЦБ, регулюючих їх діяльність. На четвертому рівні розташовуються звичайні комерційні банки, які складають більше 90% чисельності всіх банків.

Отже, з'являється можливість для більш ефективного переміщення капіталу у фінансовій системі. Розширення можливостей залучення капіталу з інших країн, в умовах фінансової глобалізації, дозволяє компенсувати брак національних заощаджень і тим самим забезпечити приріст національного продукту і зайнятості в економіках як розвинених, так і таких, що розвиваються країн. Характерна поява нових форм капіталу таких як іноземний капітал та міжнародний капітал.

Провідні банківські установи Західної Європи виходять на українські ринки капіталу, інвестують значні кошти у банківський сектор України, оскільки саме у цьому секторі інвестиції приносять додатковий прибуток через значно коротший термін часу, ніж, наприклад, кошти, інвестовані у виробництво. При цьому необхідно зазначити, що і для України цей процес має позитивні наслідки. Проаналізуємо діяльність банківських установ за участю іноземного капіталу в Україні.

Основні показники діяльності банків з іноземним капіталом

Показник	На 01.01.2006 року		На 01.04.2006 року		Темпи приросту за 1-й квартал 2006 року, %	
	Млн.грн.	% до системи банків	Млн.грн	% до системи банків	У цілому в банківській системі	Банків з іноземним капіталом
Регулятивний капітал	6072,7	23,0	7140,9	24,7	9,6	17,6
Загальні активи	53471,1	24,0	58037,7	24,5	6,4	8,5
Надані кредити	37988,6	24,3	44223,9	25,4	11,4	16,4
Зобов'язання, з них	46619,0	24,7	50083,8	25,0	6,4	7,4
Кошти суб'єктів господарювання	14731,0	24,1	14779,8	24,7	-2,1	0,3
Кошти фізичних осіб	15807,3	21,8	17309,4	22,5	6,0	9,3
Прибуток	428,4	19,7	247,0	32,1		

Питома вага банків з іноземним капіталом у загальній кількості банків на 01.04.2006 року становить близько 16% , у той час коли кредитів видано 25,4% від загального обсягу кредитування банками України. У банків з іноземним капіталом дещо краще якість наданих кредитів, чим у банків України в цілому. Частка проблемних кредитів в загальному об'ємі наданих кредитів вказаних банків (за балансовими даними) складає 2,0% (по системі - 2,2%). Значно нижче частка і проблемних негативно класифікованих кредитів (сумнівних і безнадійних) в загальному об'ємі класифікованих кредитних операцій, ніж в цілому по системі (2,6% проти 4,2%).

Прибутковість банків з іноземним капіталом також є вищою, ніж по системі в цілому, так питома вага прибутку цих банків становить 32,1% до системи банків в цілому

Таким чином, іноземний капітал займає все більш значне місце в банківській системі України. Збільшення його питомої ваги позитивно

впливатиме на розвиток банківської системи в цілому внаслідок посилення міжбанківської конкуренції, і основним завданням для України є саме залучення іноземного капіталу в банківську систему.

В Україні існує ціла низка проблем, що перешкоджають входженню іноземного капіталу у банківський сектор серед основних можна виділити наступні: недосконалість законодавчої бази, політична нестабільність, відсутність розвиненої інфраструктури, нерозвиненість фондового ринку, низький рівень капіталізації банківської системи та інші. Але слід зауважити, що існує фактор внутрішнього середовища будь-якої організації, що визначає ефективність діяльності останньої, завдяки якому вона може взагалі існувати. Мова йде про людський фактор, тобто про працівників банківського сектору.

Сучасний працівник банку працює в умовах доволі жорсткої конкуренції і тому повинен відповідати постійно зростаючим вимогам як до його особистісних якостей, так і до рівня його професіоналізму. Вміння діяти у системі рухливих координат, знаходити нові конструктивні підходи до вирішення професійних завдань, вірно оцінювати ступінь ризику – це ті якості, які повинен мати сучасний банкір. Об'єктивна потреба у таких працівниках породжує необхідність формування у фахівців банківської справи певного рівня інноваційної культури особистості.

Закон України Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [3; 4] визначає, що інноваційна культура є „складовою інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах”.

Хоча поняття „інноваційна культура” не є достатньо дослідженим та набуло певних змін за умов сучасного економічного середовища, воно розробляється західними економістами та соціологами вже декілька десятиліть.

Ще в 1978 році Г. Тернквіст визначив, що будь-яка інноваційна культура має такі складові :

- інформація, що розповсюджується між людьми;
- знання, які зберігаються у живій пам'яті та записах;
- вміння діяти так, як того потребує оточуюче середовище;
- творчий потенціал, створення чогось нового на основі цих трьох видів діяльності [1; 75].

Серед останніх вітчизняних наукових досліджень інноваційної культури особистості заслуговують уваги праці Л. Даниленко, В. Джелалі, В. Кременя, І. Кураса, О. Поповича та інших.

Не применшуючи значущість існуючих розробок, здається доречним додати необхідність формувати у фахівців банківської справи також ціннісний компонент – ціннісне ставлення до власної професії, цінність самовдосконалення, поваги до атрибутів банківської корпоративної культури. Саме спеціалістів з такими якостями ставить за мету готувати Українська академія банківської справи (УАБС).

Така концепція підготовки майбутнього банкіра цілком відповідає підходам до вищої освіти, зазначеним у Болонській декларації. Зокрема, вирішується завдання збільшення міжнародної конкурентоспроможності української системи вищої освіти та власне її випускників.

З метою формування майбутнього спеціаліста банківської справи такого рівня, який дозволить йому відповідати світовим вимогам до працівників банківського сектору, вплив на особистість нинішніх студентів УАБС здійснюється за напрямками:

- навчальна діяльність;
- виховна діяльність;
- сфера самовдосконалення.

У навчальній діяльності перш за все здійснюється інформаційна підготовка майбутніх фахівців банківської справи. На пізнавально-інтелектуальному рівні інформаційна складова передбачає гнучкість та адаптивність мислення,

орієнтацію у світі інформаційних технологій, володіння знаннями, необхідними для професійної діяльності та певний рівень загальної освіти, який передбачає знання та розуміння ролі основних інновацій в історії людства, знання правового забезпечення інноваційної діяльності, передбачення наслідків інформаційної діяльності.

На прикладному рівні інформаційна складова передбачає використання інформаційно-технологічних можливостей для найбільш ефективного вирішення навчальних, професійних та інших завдань, тобто вміння і навички знайти, використати, зберегти, передати необхідну інформацію, навички міжособистісної взаємодії та моральної поведінки в сфері інформаційних стосунків.

Творчий потенціал студента розкривається як у навчальній, так і у позанавчальній роботі. У педагогічному дослідженні Т. Красільник, О. Гаврилюк приділяється увага особливостям творчого потенціалу спеціалістів в умовах ринкової економіки. Творчий потенціал розглядається як „розвиток творчого мислення, здібностей висувати та генерувати ідеї, переносити знання й уміння до нових ситуацій, стратегічно мислити, знаходити нові, несподівані, нестандартні рішення, а також розвиток людяності” майбутніх фахівців [2; 293]. Ця якість вбачається особливо важливою для банківської сфери, де часто рішення приймаються завдяки оцінці ризиків.

Вплив заходів навчальної та позанавчальної роботи спрямовано також на формування прагнення студентів, які вивчають банківську справу, до самовдосконалення. Таке прагнення забезпечуватиме розвиток активної творчої життєвої позиції, готовність до навчання упродовж життя та постійного професійного вдосконалення.

Таким чином, враховуючи зміни у сучасному стані економіки (глобалізація, інтеграція фінансових ринків, технологічні перетворення, лібералізація засобів регулювання, зростання конкуренції, поява нових ризиків тощо), успіх у розвитку української банківської справи можливо забезпечити завдяки певним організаційним перетворенням банківської діяльності та формуванню нового типу фахівця. Банкіри нового покоління готуються зі вміннями здійснювати свідомий

аналіз професійної діяльності на основі мотивів та диспозицій, прагненням до самореалізації у банківській сфері та з високим рівнем інноваційної культури, який дозволить їм знаходити нові підходи до вирішення виробничих завдань, критичне ставлення до певних традицій, нормативів та стереотипів.

У перспективі подальшого дослідження планується вивчення зарубіжного досвіду перетворень у галузі банківської справи в умовах економічної інтеграції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алхимия инноваций / Алан Баркер; [Пер. с англ. А. Р. Ханукаева]. – М.: ООО "Вершина", 2004. – 224 с.
2. Красільник Т. В., Гаврилюк О. В. Сучасні підходи до формування фахівця в умовах глобалізації // Гуманізм та освіта. Збірник мат. міжнар. наук.-практ. конференц. Том 2.- Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004 – С. 291-294.
3. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України // Урядовий кур'єр. – 2003. - № 32. (Вкладка) – С. 4.
- 4.

Миленкова, Р.В. Підготовка спеціалістів для банківської сфери в контексті інтеграційних перетворень в Україні [Текст] / Р.В. Миленкова, К.Ф. Черкашина // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – Т. 20. – С. 46 – 53.